

когнітивний, операційно-діяльнісний і рефлексивний компоненти, взаємодія яких забезпечує ефективну організацію мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Важливу роль у формуванні такої готовності відіграють теоретична підготовка, педагогічна практика, моделювання педагогічних ситуацій, інтерактивні методи навчання, самостійна робота та використання сучасних освітніх технологій.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язані з розробленням ефективних педагогічних технологій формування професійної готовності майбутніх вихователів до реалізації мовної освіти, а також з експериментальним дослідженням умов і методів підвищення якості мовленнєвої підготовки педагогів у системі професійної освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у навчанні: теоретико-методологічні засади. Київ : Педагогічна думка. 2019. 256 с.
2. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку : монографія. Київ : Слово, 2010. 408 с.
3. Виготський Л. С. Мислення і мова. Київ : Вища школа, 2005. 320 с.
4. Гавриш Н. В. Розвиток зв'язного мовлення дітей дошкільного віку. Київ : Генеза, 2015. 256 с.
5. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) : наказ МОН України № 33 від 12.01.2021. Київ : МОН України, 2021. 52 с.
6. Савченко О. Я. Початкова освіта: теорія і практика. Київ : Педагогічна думка, 2011. 352 с.
7. Clay M. Literacy Lessons Designed for Individuals. Auckland : Heinemann, 2001. 232 p.
8. Dickinson D. K., Tabors P. O. Beginning Literacy with Language: Young Children Learning at Home and School. Baltimore : Paul H. Brookes Publishing Co., 2001. 392 p.
9. Bruner J. Child's Talk: Learning to Use Language. New York : W. W. Norton & Company, 1983. 144 p.
10. Hart B., Risley T. R. Meaningful Differences in the Everyday Experience of Young American Children. Baltimore : Paul H. Brookes, 1995. 268 p.
11. Whitehurst G. J., Lonigan C. J. Child Development and Emergent Literacy. *Child Development*. 1998. Vol. 69. № 3. P. 848–872.

REFERENCES

1. Bibik, N. M. (2019). *Kompetentnisnyi pidkhdid u navchanni: teoretyko-metodolohichni zasady* [Competency-based

approach in learning: Theoretical and methodological foundations]. Kyiv: Pedahohichna dumka. 256 s. [in Ukrainian]

2. Bohush, A. M. (2010). *Movlennievyy rozvytok ditei doshkilnoho viku* [Speech development of preschool children]. Kyiv: Slovo. 408 s. [in Ukrainian]
3. Vygotsky, L. S. (2005). *Myslennia i mova* [Thinking and speech]. Kyiv: Vyscha shkola. 320 s. [in Ukrainian]
4. Havrysh, N. V. (2015). *Rozvytok zviaznoho movlennia ditei doshkilnoho viku* [Development of coherent speech of preschool children]. Kyiv: Heneza. 256 s. [in Ukrainian]
5. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2021). *Pro zatverdzhennia Bazovoho komponenta doshkilnoi osvity (Derzhavnoho standartu doshkilnoi osvity)* [On approval of the Basic Component of Preschool Education (State Standard of Preschool Education)]. Kyiv: MON Ukrainy. 52 s. [in Ukrainian]
6. Savchenko, O. Ya. (2011). *Pochatkova osvita: teoriia i praktyka* [Primary education: Theory and practice]. Kyiv: Pedahohichna dumka. 352 s. [in Ukrainian]
7. Clay, M. (2001). *Literacy Lessons Designed for Individuals*. Auckland: Heinemann. 232 p. [in English]
8. Dickinson, D. K., & Tabors, P. O. (2001). *Beginning Literacy with Language: Young Children Learning at Home and School*. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Co. 392 p. [in English]
9. Bruner, J. (1983). *Child's Talk: Learning to Use Language*. New York: W. W. Norton & Company. 144 p. [in English]
10. Hart, B., & Risley, T. R. (1995). *Meaningful Differences in the Everyday Experience of Young American Children*. Baltimore: Paul H. Brookes. 268 p. [in English]
11. Whitehurst, G. J., & Lonigan, C. J. (1998). Child Development and Emergent Literacy. *Child Development*. 69(3). P. 848–872. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОТЕЛЯНЕЦЬ Юлія – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: розвиток творчості дітей дошкільного віку, засоби розвитку мовлення дошкільників.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOTELYANETS Yulia – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Preschool and Primary School Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: development of preschool children's creativity, means of speech in preschoolers' speech development.

*Стаття надійшла до редакції 01.03.2026 р.
Стаття прийнята до друку 14.03.2026 р.*

УДК 796(477)"19"

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-223-49-53

ISSN 2415–7988 (Print) ISSN 2521–1919 (Online)

ЛЕЩЕНКО Геннадій –

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри спортивних ігор та масових видів спорту
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9780-060x>
e-mail: galelza7@gmail.com

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ У ХХ СТОЛІТТІ

У статті здійснено цілісний історико-педагогічний аналіз становлення та розвитку фізичної культури в Україні у ХХ столітті як складного соціально-культурного феномену, що формувався під впливом політичних трансформацій, освітніх реформ та зміни суспільних пріоритетів. Дослідження ґрунтуються на періодизаційному підході, який дозволяє логічно структурувати історичний матеріал і простежити закономірності еволюції фізкультурного руху в умовах різних державних моделей управління. Обґрунтовано виокремлення п'яти взаємопов'язаних етапів розвитку фізичної культури в Україні у ХХ столітті: громадсько-національного періоду початку століття; етапу формування централізованої системи фізичного виховання у 1920–1930-х роках; повенного відновлення та активізації масового фізкультурного руху; періоду науково-методичного удосконалення та розвитку

спорту високих досягнень у 1960–1980-х роках; трансформаційного етапу кінця століття, пов'язаного зі становленням національної моделі фізичної культури незалежної України.

Проаналізовано зміни організаційних форм фізкультурно-спортивної діяльності, розвиток інфраструктури, становлення системи підготовки педагогічних і тренерських кадрів, а також посилення ролі наукового забезпечення у сфері спорту. Встановлено, що фізична культура поступово набула статусу важливого елементу державної соціальної політики, виконуючи оздоровчу, виховну, інтеграційну та культуротворчу функції. Показано, що історичний розвиток галузі відображає загальні тенденції модернізації українського суспільства та трансформацію уявлень про роль рухової активності у формуванні особистості.

Наголошено, що узагальнення історичного досвіду розвитку фізичної культури в Україні у XX столітті має значення для сучасного реформування системи фізичного виховання, вдосконалення управлінських механізмів та формування стратегічних орієнтирів державної політики у сфері спорту. Отримані результати можуть бути використані у професійній підготовці майбутніх фахівців фізичної культури і спорту та в подальших історико-педагогічних дослідженнях.

Ключові слова: фізична культура, історія фізичної культури, розвиток спорту, періодизація, державна політика у сфері спорту, фізичне виховання, спортивні товариства, олімпійський рух, інституціоналізація фізичної культури.

LESHCHENKO Hennadii –

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,

Professor of the Department of Sports Games and Mass Sports

of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9780-060x>

e-mail: galelza7@gmail.com

FORMATION AND DEVELOPMENT OF PHYSICAL CULTURE IN UKRAINE IN THE 20TH CENTURY

The article presents a comprehensive historical and pedagogical analysis of the formation and development of physical culture in Ukraine in the 20th century as a complex socio-cultural phenomenon shaped by political transformations, educational reforms, and shifts in societal priorities. The study is based on a periodization approach, which makes it possible to systematically structure historical material and trace the patterns of evolution of the physical culture movement under different state governance models. Five interrelated stages in the development of physical culture in Ukraine during the 20th century are substantiated: the civic and nationally oriented period of the early century; the stage of formation of a centralized system of physical education in the 1920s–1930s; the post-war restoration and intensification of the mass physical culture movement; the period of scientific and methodological improvement and development of elite sport in the 1960s–1980s; and the transformational stage of the late century associated with the formation of a national model of physical culture in independent Ukraine.

The article analyzes changes in organizational forms of physical culture and sports activities, the development of infrastructure, the establishment of systems for training pedagogical and coaching staff, and the strengthening of scientific support in the field of sport. It has been established that physical culture gradually acquired the status of an important element of state social policy, performing health-promoting, educational, integrative, and cultural functions. The historical development of the field reflects broader trends of modernization in Ukrainian society and the transformation of perceptions regarding the role of motor activity in personality development.

It is emphasized that generalizing the historical experience of the development of physical culture in Ukraine in the 20th century is significant for the contemporary reform of the physical education system, improvement of governance mechanisms, and formulation of strategic guidelines for state policy in the field of sport. The findings may be used in the professional training of future specialists in physical culture and sport as well as in further historical and pedagogical research.

Key words: physical culture, history of physical culture, sport development, periodization, state policy in sport, physical education, sports societies, Olympic movement, institutionalization of physical culture.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Фізична культура є важливою складовою розвитку суспільства, оскільки вона поєднує у собі соціальні, культурні, освітні та оздоровчі функції. Її становлення і розвиток у різні історичні періоди відображають рівень соціально-економічного розвитку держави, особливості культурних традицій та освітніх пріоритетів. У цьому контексті особливий інтерес становить історія формування фізичної культури в Україні у XX столітті, коли відбулися масштабні соціальні трансформації, що істотно вплинули на систему фізичного виховання, організацію спортивного руху та розвиток наукових досліджень у цій галузі. Саме у цей період фізична культура поступово перетворилася на важливий елемент державної політики, спрямованої на зміцнення здоров'я населення, підготовку молоді до активної трудової діяльності та формування гармонійно розвиненої особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному науковому дискурсі проблематика становлення та розвитку фізичної культури в Україні розглядається в кількох взаємопов'язаних напрямках. Один із них стосується узагальнення історико-теоретичних засад розвитку фізичної культури і спорту на українських землях, з'ясування етапів їх

еволюції, а також осмислення фізичної культури як складника національної культури й освіти. У навчально-методичних та узагальнювальних працях останніх років історія фізичної культури в Україні подається як безперервний процес переходу від громадських ініціатив і локальних спортивних товариств до інституціоналізованої державної системи фізичного виховання і спорту [1].

Помітне місце в новітніх публікаціях займають дослідження, присвячені національно орієнтованим формам фізкультурного руху кінця XIX – початку XX століття, насамперед діяльності товариств «Сокіл», «Січ» і «Пласт». У цих працях акцентовано, що фізичне виховання в українському контексті розвивалося не лише як засіб тілесного вдосконалення, а й як важливий чинник національного самоусвідомлення, громадянського та патріотичного виховання молоді. Особливо показовими є сучасні розвідки про сокілський рух, де його трактують як феномен української національної фізичної культури та духовно-патріотичного виховання [5].

Інший вагомий напрям сучасних студій пов'язаний з аналізом радянського періоду, коли фізична культура в Україні набула ознак цілісної державної системи. Дослідники звертаються до проблем інституціоналізації галузі, ролі державних

органів управління, діяльності профільних інститутів, масової фізкультурної роботи, а також до еволюції методичної системи фізичного виховання у ХХ столітті. У цих публікаціях підкреслюється, що саме радянська доба забезпечила розгортання широкої мережі спортивних товариств, навчальних закладів і системи підготовки кадрів, хоча цей процес був тісно пов'язаний з ідеологічними та мобілізаційними завданнями держави [6].

Окремий масив новітніх праць присвячено історії олімпійського руху на українських землях і участі українських спортсменів у міжнародному спортивному просторі. Такі дослідження розширюють традиційне бачення історії фізичної культури, оскільки дозволяють простежити не лише розвиток внутрішньої системи фізичного виховання, а й включення України до ширшого європейського та світового спортивного контексту. У працях останніх років також посилюється інтерес до регіональних студій, що висвітлюють локальні моделі розвитку спорту і фізичної культури [4].

Водночас сучасні дослідження дедалі частіше поєднують історичний аналіз із вивченням державної політики, правового регулювання та управлінських механізмів у сфері фізичної культури і спорту. Це дає змогу розглядати історію галузі не ізольовано, а в контексті трансформації освітньої, соціальної та культурної політики України. Показово, що в новітніх роботах історія фізичної культури дедалі частіше інтерпретується як фундамент професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, тобто не лише як ретроспективний опис, а як джерело методологічних орієнтирів для сучасної педагогічної практики [2].

Отже, аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що вітчизняна наука накопичила значний матеріал щодо окремих аспектів історії фізичної культури в Україні: від діяльності національних спортивно-гімнастичних товариств до становлення державної системи фізичного виховання, розвитку олімпійського руху та регіональних традицій [5]. Разом із тим недостатньо цілісно висвітленим залишається саме комплексний процес розвитку фізичної культури в Україні у ХХ столітті як єдиної історичної динаміки, що поєднує громадський, освітній, державний і спортивний виміри. Це й зумовлює доцільність подальшого системного аналізу означеної проблеми.

Мета статті полягає у здійсненні історико-педагогічного аналізу становлення та розвитку фізичної культури в Україні у ХХ столітті, визначенні основних етапів її еволюції, особливостей організаційного та інституційного формування, а також з'ясуванні ролі фізичної культури у системі освіти та суспільному житті в різні історичні періоди.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблематика історії фізичної культури та спорту в Україні привертала увагу багатьох дослідників. У працях українських науковців розкрито окремі аспекти розвитку фізичного виховання, формування спортивних організацій, становлення системи підготовки спортсменів і педагогічних кадрів. Разом з тим аналіз наукової літератури свідчить про необхідність більш комплексного осмислення істо-

ричного процесу становлення фізичної культури в Україні у ХХ столітті, з урахуванням політичних, соціальних та культурних чинників, що визначали напрями її розвитку. Вивчення історичного досвіду має важливе значення для розуміння сучасних тенденцій розвитку фізичної культури і спорту, а також для вдосконалення системи фізичного виховання у закладах освіти.

У процесі дослідження історичного розвитку фізичної культури в Україні у ХХ столітті доцільним є використання періодизаційного підходу, який дозволяє системно розглядати еволюцію фізкультурного руху в контексті суспільно-політичних, соціально-економічних і культурних змін. Періодизація виступає важливим науковим інструментом, що дає змогу впорядкувати історичний матеріал, визначити ключові тенденції розвитку фізичної культури та простежити закономірності її становлення у різні історичні періоди. Аналіз історичних джерел, архівних матеріалів, наукових досліджень та педагогічних праць у галузі історії фізичної культури дозволяє виділити кілька основних етапів розвитку фізичної культури в Україні протягом ХХ століття, кожен з яких характеризується специфічними організаційними формами, ідеологічними орієнтирами та змістом фізкультурно-спортивною діяльності.

Перший етап охоплює початок ХХ століття – період до 1917 року. У цей час фізична культура на українських землях розвивалася переважно у формі громадського руху та діяльності добровільних спортивно-гімнастичних товариств. Важливу роль у становленні фізкультурного руху відігравали такі організації, як «Сокіл», «Січ», «Пласт» та інші молодіжні товариства, що поєднували фізичне виховання з національно-патріотичним та культурно-просвітницьким вихованням. Їх діяльність сприяла популяризації фізичних вправ, розвитку гімнастики, легкої атлетики, боротьби, стрільби та інших видів фізичної активності серед молоді. Важливим аспектом функціонування цих організацій було формування національної свідомості, дисципліни та фізичної витривалості.

Фізичні вправи в межах діяльності зазначених товариств розглядалися не лише як засіб зміцнення здоров'я, але й як важливий елемент підготовки молоді до громадського життя та служіння суспільству. Організовувалися масові спортивні свята, показові виступи, змагання та фізкультурні фестивалі, що сприяли поширенню ідей фізичної культури серед широких верств населення. Саме у цей період закладаються основи організованого спортивного руху, формуються перші спортивні клуби, створюються гімнастичні товариства, а також відбувається становлення інфраструктури фізичного виховання.

Другий етап розвитку фізичної культури в Україні пов'язаний із 1920-1930-ми роками і характеризується формуванням централізованої державної системи фізичного виховання у межах радянської політичної системи. Після встановлення радянської влади фізична культура почала розглядатися як важливий інструмент ідеологічного виховання населення, формування колективістських

цінностей та зміцнення обороноздатності держави. У цей період було створено спеціальні державні органи управління фізичною культурою і спортом, а фізкультурна діяльність набуває організованого та масового характеру.

Одним із ключових напрямів розвитку фізичної культури у цей час стало впровадження системи масової фізичної підготовки населення. Значне поширення отримав фізкультурний комплекс «Готовий до праці і оборони» (ГПО), який передбачав виконання спеціальних фізичних нормативів для різних вікових груп. Запровадження цієї системи сприяло залученню широких верств населення до занять фізичною культурою та підвищенню рівня фізичної підготовленості громадян. Водночас активно розвиваються спортивні товариства, фізкультурні колективи на підприємствах, у навчальних закладах та військових підрозділах.

Важливою складовою розвитку фізичної культури у цей період стало створення системи підготовки фахівців у галузі фізичного виховання. Засновуються інститути фізичної культури, розширюється мережа спортивних шкіл, удосконалюються методики тренування та фізичного виховання. Таким чином, у 1920-1930-х роках формується основа державної системи фізичної культури, що функціонувала протягом наступних десятиліть.

Третій етап охоплює 1940-1950-ті роки та пов'язаний із відновленням фізкультурно-спортивної діяльності після завершення Другої світової війни. Війна завдала значних втрат спортивній інфраструктурі, зруйнувала багато стадіонів, спортивних майданчиків і навчальних закладів, що займалися підготовкою спортсменів. У повоєнний період основним завданням державної політики у сфері фізичної культури стало відновлення матеріально-технічної бази спорту та активізація масового фізкультурного руху.

У цей період активно створюються нові спортивні клуби, фізкультурні колективи, відновлюється діяльність спортивних товариств. Особливу увагу приділяють розвитку дитячо-юнацького спорту, що сприяло формуванню резерву для спорту високих досягнень. Значно розширюється мережа дитячо-юнацьких спортивних шкіл, у яких здійснювалася підготовка молодих спортсменів. Водночас проводяться численні спортивні змагання, спартакіади, чемпіонати та інші масові фізкультурні заходи, що стимулювали інтерес населення до занять фізичною культурою.

Паралельно з розвитком масового фізкультурного руху починає формуватися система підготовки спортсменів високого класу. Зростає увага до наукового забезпечення спортивної діяльності, розробляються нові методики тренувального процесу, удосконалюються форми організації фізичного виховання.

Четвертий етап розвитку фізичної культури в Україні припадає на 1960-1980-ті роки. Цей період характеризується інтенсивним розвитком спорту високих досягнень, а також подальшим удосконаленням системи фізичного виховання населення. У цей час відбувається значне розширення мережі спортивних навчальних закладів, спеціалізованих

шкіл, центрів підготовки спортсменів та науково-дослідних установ.

Наукове забезпечення спортивної діяльності стає одним із ключових факторів розвитку фізичної культури. Проводяться численні дослідження у галузі спортивної медицини, біомеханіки, фізіології спорту та теорії тренування. Розробляються нові підходи до планування тренувального процесу, підвищення фізичної працездатності спортсменів та оптимізації системи підготовки.

Саме у цей період формується потужна система спортивної підготовки, що забезпечує високі результати на міжнародній спортивній арені. Українські спортсмени, виступаючи у складі збірної СРСР, демонстрували високі результати на Олімпійських іграх, чемпіонатах світу та інших престижних змаганнях.

П'ятий етап розвитку фізичної культури пов'язаний із проголошенням незалежності України наприкінці ХХ століття. Здобуття державної незалежності стало важливим фактором трансформації системи фізичної культури та спорту. У цей період розпочинається формування національної моделі розвитку фізичної культури, яка ґрунтується на принципах демократизації, гуманізації та інтеграції у світовий спортивний простір.

Одним із важливих кроків стало створення власної нормативно-правової бази у сфері фізичної культури і спорту. Приймаються нові законодавчі акти, що регулюють діяльність спортивних організацій, визначають основні напрями розвитку фізичного виховання та підтримки спорту. Значна увага приділяється розвитку масового спорту, популяризації здорового способу життя та залученню населення до регулярної фізичної активності.

Важливою подією стало створення Національного олімпійського комітету України, що забезпечило інтеграцію українського спорту у міжнародний олімпійський рух. Українські спортсмени отримали можливість представляти державу на міжнародних змаганнях під національним прапором.

Таким чином, історичний розвиток фізичної культури в Україні у ХХ столітті характеризується складним і багатогранним процесом трансформації організаційних форм, змісту фізичного виховання та соціального значення фізичної культури. Кожен із виділених етапів відображає специфічні умови розвитку суспільства, політичні та соціальні зміни, що впливали на функціонування фізкультурно-спортивної сфери.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Ретроспективний аналіз розвитку фізичної культури в Україні у ХХ столітті дає підстави стверджувати, що її еволюція не була лінійним процесом, а відбувалася хвилеподібно – відповідно до змін політичного устрою, домінуючих ідеологій та соціальних запитів суспільства. Фізична культура виявилася чутливим індикатором суспільних трансформацій: вона змінювала свої функції, організаційні моделі та ціннісні орієнтири залежно від історичного контексту. Якщо на початку століття фізкультурний рух мав виразне громадське та національно-виховне спрямування, то згодом він набув рис централізованої державної системи,

інтегрованої в механізми соціальної мобілізації, освітньої політики та підготовки кадрів.

Упродовж XX століття відбулося розширення змістового поля фізичної культури: від гімнастичних і просвітницьких ініціатив – до комплексної структури, що включала масову фізичну підготовку, спорт вищих досягнень, мережу спеціалізованих навчальних закладів, наукові установи та систему управління галузю. Водночас історичний досвід засвідчує, що сталі результати у сфері фізичної культури досягалися лише за умов поєднання трьох складників: державної підтримки, науково-методичного забезпечення та суспільної зацікавленості у руховій активності як життєвій цінності.

Подальші наукові пошуки доцільно спрямувати на мікроісторичні та регіональні дослідження, які дозволять конкретизувати загальнонаціональні тенденції через аналіз локальних практик організації фізкультурно-спортивної роботи. Перспективним є також вивчення змін у змісті фізичного виховання в освітніх інституціях різних періодів, зокрема трансформації навчальних програм, методик і підходів до підготовки педагогічних кадрів. Окремої уваги потребує порівняльний аналіз українського досвіду з європейськими моделями розвитку фізичної культури, що дасть можливість виявити як спільні закономірності, так і національні особливості.

Таким чином, подальше вивчення окресленої проблематики має бути спрямоване не лише на уточнення фактологічних даних, а й на формування теоретичної моделі історичної динаміки фізичної культури, що дозволить використати накопичений досвід для вдосконалення сучасної системи фізичного виховання та управління галузю.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Булатова М.М., Бубка С.Н., Платонов В.М. Олімпійський спорт у системі гуманітарної освіти: навчальне видання. Київ: Перший друк, 2019. 912 с.
2. Державна освітня політика в сфері фізичної культури та спорту: монографія / За загальною редакцією Д.О. Грицишена. Житомир: Видавничий дім «Бук-друк», 2025. 300 с.
3. Міцкевич Н. І. Історичні аспекти розвитку фізичної культури і спорту в Україні. *Фізичне виховання та спорт у контексті державної програми розвитку фізичної культури в Україні: досвід, проблеми, перспективи*. 2015. С. 118-120. URL: https://eprints.zu.edu.ua/18006/?utm_source=chatgpt.com
4. Ребрина А. Товариство «Сокіл» як феномен української національної фізичної культури. *Проблеми освіти*. 2025. №2 (103). С. 594-605. URL: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-103.2025.39>

5. Тарас Л., Окунь Д., Гриньова Т. Діяльність державного інституту України та українського науково-дослідного інституту фізичної культури у 30-40 роках XX століття. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2021. №5 (85). С. 63-68. DOI: <https://doi.org/10.15391/sns.v.2021-5.009>

REFERENCES

1. Bulatova, M. M., Bubka, S. N., & Platonov, V. M. (2019). Olimpiyskyi sport u systemi humanitarnoi osvity [Olympic sport in the system of humanitarian education]. Kyiv: Pershyy druk. 912 s. [in Ukrainian]
2. Hrytsyshen, D. O. (Ed.). (2025). Derzhavna osvitnia polityka v sferi fizychnoi kultury ta sportu [State educational policy in the field of physical culture and sport]. Zhytomyr: Vydavnychiy dim «Buk-druk». 300 s. [in Ukrainian]
3. Mitskevych, N. I. (2015). Istorychni aspekty rozvytku fizychnoi kultury i sportu v Ukraini [Historical aspects of the development of physical culture and sport in Ukraine]. In *Fizyчне vykhovannya ta sport u konteksti derzhavnoi prohramy rozvytku fizychnoi kultury v Ukraini: dosvid, problemy, perspektyvy*. S. 118-120. [in Ukrainian]
4. Rebryna, A. (2025). Tovarystvo «Sokil» yak fenomen ukraïnskoi natsionalnoi fizychnoi kultury [The «Sokil» society as a phenomenon of Ukrainian national physical culture]. *Problemy osvity*. 2(103). S. 594-605. [in Ukrainian]
5. Taras, L., Okun, D., & Hrynova, T. (2021). Diialnist derzhavnogo instytutu Ukrainy ta ukraïnskoho naukovo-doslidnogo instytutu fizychnoi kultury u 30-40 rokakh XX stolittia [Activities of the State Institute of Ukraine and the Ukrainian Research Institute of Physical Culture in the 1930s-1940s]. *Slobozhanskyi naukovo-sportyvnyi visnyk*. 5(85). S. 63-68. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ЛЕЩЕНКО Геннадій – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спортивних ігор та масових видів спорту Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: історія фізичної культури і спорту, еволюція системи підготовки фахівців фізичної культури, соціокультурні трансформації у сфері фізичної культури спорту, теорія та методологія фізичного виховання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

LESHCHENKO Hennadii – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Sports Games and Mass Sports of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: history of physical culture and sport, evolution of the system of training specialists in physical culture, socio-cultural transformations in the field of physical culture and sport, theory and methodology of physical education.

*Стаття надійшла до редакції 03.03.2026 р.
Стаття прийнята до друку 15.03.2026 р.*

УДК 37.015.31:613:796

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-223-53-58

ISSN 2415–7988 (Print) ISSN 2521–1919 (Online)

МОМОТ Олена –

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теоретико-методичних основ викладання спортивних дисциплін Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9187-1036>
e-mail: tmovsd@ukr.net